stat ex epist. 222. l. 3. regestr. 15. ipsius Innocentii, ibi: „Oblatis nobis ex parte tua petitionibus quantum cum Deo possumus, grato concurrentes assensu, ad exequendum votum, quo Domino promisisti te ad Terræ sanctæ subsidium profecturum, Serenitati tuæ triennium indulgemus, infra quod sic te studeas præparare, ut ad magni Regis obsequium, tu quasi Rex magnus magnifice proficiscens, dilationis incommodum subventionis commoditate restaures, & sequenti doceas apparatu, te non ad voti dilationem emissi, sed subventionem plenariam inducias postulasse. De Principibus vero tuis non præcessuris te in subsidium Terræ sanctæ, nihil ad præsens providimus statuendum, cum adhuc nihil certi de ipsorum proposito teneamus: sed cum opportuno tempore fuerimus requisiti, necessarium consilium apponemus, &c. “ Et tandem anno 1217. coactus ab Honorio III. & Joan. Cardinali Columnensi, profectus fuit Hierosolymam, ubi non per triennium, ut Blondus *lib. 2. decad. 7.* refert, sed vix trimestri tempore illic commoratus abscessit, ut tradunt Joan. Thurozius *in chron. Hungar. part. 2. c. 75.* Pet. Ranzenus *in epit. rer. Hungar. indict. 5.* Odoricus Raynald. *tom. 13. annal. ad annum 1198. n. 11.* Bonfidius *rer. Hungaric. decad. 1. l. 7.* cujus intempestivi recessus causam Andreas Honorio III. scripsit ex eo, quia Regnum variis dissensionibus agitatum, diutius deserere nequiret: sed aliam causam fuisse præcipitati reditus, ex Bonfidio refert Spondan. *in continuat. Baronii, anno 1217. n. 9.* Decessit tandem Andreas anno 1238. postquam regnum tenuit 32. annos, ut ex historicis Hungariæ refert Ciron. *in notis ad textum in c. intellecto 33. de jurejur.*

5 Sed præsens Innocentii III. interminatio, seu sententia, difficilis valde redditur sequentibus juris principiis. Primo, quia cum in legitima portione filio a patre debita nullum gravamen apponi posset, *l. quoniam, Cod. de inoffic.* quia portio illa non est lucrum testamentarium, sed quasi debitum patrimonium, *l. si quis legatum, §. fin.* ubi Glossa, *C. de codicil.* & non ex judicio testatoris provenit, sed legis providentia, *l. si adrogatos 22. ff. de adopt.* non solum civilis, verum & naturalis, *l. cum ratio 7. ff. de bonis damnat, l. scripto, ff. unde liberi, l. nam etsi, ff. de inoffic. c. si pater, de testam. in 6.* igitur in præsenti, ex eo quod Andreas parentis votum non solvisset, & onus illud a patre illi fuisset injunctum, privari non debebat successione paterna. Secundo, nam regnum jure sanguinis deferri, & non hæreditario, supra probavi, & docent Gomez *in l. 40. Tauri, n. 71.* Peralta *in l. 3. §. qui fideicommiss. n. 86. ff. de hered. instit.* Padilla *in l. unum 67. §. si de Falcidia, n. 16. ff. de legat. 2.* Acosta *in tract. de patr. & nepot. pag. 52.* Molina *l. 1. de primog. c. 9.* Mieres *eod. tract. 2. part. q. 4. illat. 1.* P. Molina *de justitia, tr. 2. disput. 654.* Alvarado *de conject. ment. l. 2. c. 3. ex n. 18.* Castillo *tom. 5. controv. c. 89. n. 81.* Fusarius *de substit. q. 317. nu. 15.* Benedict. Pinel. *lib. 2. select. c. 8. n. 14.* Garcia *de expensis. c. 16. n. 27.* Parladorius *in sequiscent. diff. 18. §. 7.* & non ab ultimo possessore, sed a primo accipi, vulgo docetur *ex l. 3. §. quæ vero, ff. de interdict. l. heredi, §. cum filia, ff. de vulgari, l. unum 67. §. de Falcidia, digest. de legat. 2. l. 2. tit. 15. part. 2. l. 9. tit. 7. partit. 7.* igitur sicut exhæredare filium pater nequibat, nec Innocentius privare valebat ex eo, quod votum paternum non adimplesset. Quibus difficultatibus ut satisfaciant repetentes in præsenti, & alii congesti a Barbosa, & Garanna hic, Covar. *in c. si hæredes, n. 9. de testam.* Quesada *divers. qq. qu. 32. illat. 14.* Molina *de primog. c. 9. n. 6.* Stunica *de voto, q. 4. n. 52.* Cyriacus *tom. 3. controv. c. 402. n. 26.* varias adducunt interpretationes, inter quas novior, communiorque sententia docet, Andream Ducem in præsenti casu tria diversa crimina perpetrasse ob quæ tribus & separatis pœnis ab Innocentio III. puniri, vel fore puniendum comminari poterat. Primum fuit, non implere patris voluntatem, & onus ab eo injunctum negligere: cui respondet pœna privationis hæreditatis, quæ expressa est *in authent. hoc amplius, Cod. de fideicom. c. si heredes, de testam.* Alterum fuerat contemnere, nec solvere votum, quod fecerat, & cujus causa assumpserat signum Crucis, ut Hierosolymam in manu forti, idest cum exercitu visitaret: cui respondet excommunicationis pœna. Tertium fuerat crimen læsæ majestatis in fratrem Hungariæ Regem; unde dignus erat privatione, non solum earum rerum, quas tunc possidebat, verum cujuscunque futuræ successionis, *l. quisquis, C. ad leg. Jul. majest. l. 2. tit. 2. part. 6.* & ideo juste potuit Innoc. III. ipsum privare jure, quod habiturus esset, si frater major sine prole decederet. Sed hæc interpretatio profecto difficultates supra adductas non solvit; nam licet qui non obtemperavit voluntati testatoris, ejus successione reddatur indignus, *d. c. si heredes,* cum ibi adductis; non tamen ideo privatur legitima portione sibi ut filio debita: & si ob crimen læsæ Majestatis privabatur Andreas jure succedendi in ipso regno; quomodo statim non declaratur incapax ejus successionis, sed tantum eam privationem minatur Innoc. III. si votum usque ad exaltationem S. Crucis non adimpleverit? imo superstite adhuc ipso Innocentio III. Andreas coronatus fuit, defuncto Ladislao Henrici filio, ut supra retuli. Unde deducitur, privationem illam successionis Regni non comminari ab Innoc. III. ob crimen læsæ Majestatis in fratrem admissum, sed ob negligentiam in voti solutione.

6 Quare hac interpretatione omissa, dicendum est, filium privari posse successione paterna, nec querela inofficiosi ipsum impugnare posse patris dispositionem, si gravamini injuncto a patre ipse consentiat, posseque sub contraria conditione exhæredari, *l. non putavit 8. §. si quis sua manu, ff. de bonor. possess. contra tab.* argumento legis *multi non vote, ff. de liber. & posth. l. cum donationis, C. de transf.* docent Covar. *in c. Raynuntius, §. 2. de testam.* Menchaca *de success. creat. lib. 1. §. 10. n. 529. ff. de cond. & demonst.* Valdes *ad Roder.* Suar. *in l. quoniam, ampliat. 10. C. de inoff.* Unde cum onus adimplendi votum in præsenti casu filio assentienti injunctum fuisset, ibi: *Assumpto crucis signaculo promisisti*; ideo recte potuit per Innocentium III. privari ipsa successione paterna, si patris voluntati non paruit, cui promisit expresse votum adimplere. Ita docuerunt Covar. *in d. c. si hæredes, n. 8. de testam.* Peralta *in l. 3. §. qui fideicommissum, ff. de hered. instit.* Molina *lib. 1. de primog. c. 5. n. 5.* Pereyra *de manu Regia c. 14. n. 6. fol. 132.* Gregor. *in l. 4. gloss. 3. titul. 15. partit. 2.* Bened. Pinellus *lib. 2. select. c. 8. n. 17.* Cyriacus *tom. 3. controv. 402. ex n. 24.* Huic privationi propter negligentiam adimplendi votum a patre emissum, a se sponte susceptum, consequens erat interminatio anathematis, qua censura plerumque Romanam Ecclesiam usam in supremos Principes contumaces, jure certum est, ut constat ex exemplis adductis a Coriolano *in breviario, anno 1513.* & ex supra adductis *in capite, novit, de judiciis.* Etiam consequens erat comminatio privationis Regni, seu juris ad illud, si Andreas contumax esset, & renuisset votum quod adimplere promiserat, solvere, *capite alius, cum seq. 15. quæst. 2. cap. venerabilem 34. §. unde, de elect. capite licet, de foro compet. capite excommunicatus 13. §. moneantur, de heret. capite ultimo, de pœnis, capite ad Apostolica, de re judic. lib. 6. Clement. unic. de jurejurando, extravag. unic. vers. Sane* Joannis XXII. *ne sede vacant.* Probant, & variis historiis illustrant plures congesti a Barb. *tom. 6. in select. ad textum in capite si Papa 6. 40. distinct.* Pereyra *de manu Regia, prælud. 2.* Diana *par. 1. tract. 2. resol. 122. & part. 10. tract. 6. & in additis ad eadem partem, tract. 1. resol. 5.* quibus addendi sunt Baronius *anno 751.* Antonius Augustinus *in epit. lib. 1. tit. 16.* Germonius *lib. 3. de sacror. immunit. cap. 13. ex n. 39.* Coqueus *in Antimorn. fol. 21.* Leo *contra Vvaramundum c. 10.* Zypeus *in hiatu Cassan. fol. 17. & 20.* Bellarminus *in proleg. lib. de potest. Papæ,* Solorzanus *tom. 1. de jure indiar. lib. 2. c. 22. ex n. 22. & c. 23. & 24.* Salcedo *lib. 3. de regim. Princ. c. 10. differ. 36. & c. 19. differt. 41.* Landtmeter. *lib. 3. de veteri mon. cap. 3. §. Transeo,* Marius Cutellius *de Eccl. libert. lib. 2. q. 4. n. 72.* Cardinalis Jacobus Peronius *in concione ad Populum Franciæ,* quæ Latina extat *in continuat. hist. Tuani, lib. 8. ad annum 1615. pag. 490.* Illustr. Ramos *ad Alexand. VII. pro Episcop. Lusit. propos. 5. n. 22.* Unde cum adeo gravis causa adesset in præsenti casu, videlicet violatio fidei patri datæ, & contumacia in non adimplendo votum expeditionis in Terram sanctam, ideo Innocentius III. comminatur privationem non solum successionis paternæ, verum & juris, si quod habiturus esset Andreas ad Regnum Hungariæ, defuncto fratre sine liberis. De obligatione adimplendi votum a defuncto emissum agit Marinis *lib. 1. resol. c. 165.* qui ex aliis resolvit, successorem non teneri vota personalia adimplere, realia vero omnino, & ad id compelli posse per judicem Ecclesiasticum.

CAPUT VII.

Innoc. III. a *Trecen. Episcopo.*

MAgnæ devotionis indicium, & sinceræ in Christo tuæ fidei esse credimus argumentum, quod ut novissima tua Domino consecrares, nec senectutis jam imminentis incommoda, nec discrimina viæ, nec te dubia fides, & inconstans inconstantia pelagi terruerunt, quin pro salute animæ tuæ ac libertate Trecen. Eccles. & devotione terræ nativitatis Domini Hierosolymitanas provincias te disponeres visitare. Cum enim Trecen. Ecclesia (sicut ex tua relatione didicimus) contra ecclesiasticam libertatem indebitis gravaretur angustiis, & pressuris, nec per alium quam per N. quondam *b* Campaniæ Comitem, tum in ultramarinis partibus constitutum, afflictionibus ejusdem Ecclesiæ posse crederes de facili subveniri, confisus de liberalitate ipsius, quem si ad eum accederes, tibi super necessitatibus Eccl. tuæ credebas humiliter provisurum, præter consilium charorum tuorum ad ipsum proposuisti accedere, ac in signum peregrinationis, & devotionem terræ Orientalis, crucem Domini *c* assumpsisti. Licet autem, ut non vacuus in conspectu Domini appareres, sed aliquos tecum manipulos in aream Domini cum exultatione deferres, sermonem ad populum feceris, ut aliqui tecum assumpto crucis signaculo subirent itineris gravitatem; vix tamen unus inter omnes apparuit, qui verbum tuum reciperet, & impleret: tu vero, ut laudabile propositum fine clauderes meliori, viam aggressus, cum *d* Placentiam pervenisses, super morte ipsius Comitis tristes recepisti rumores: propter familiam tamen dissimulato mœrore, progressus in Thusciam quosdam familiares tuos obvios habuisti, qui te vo-

te volebant invitum etiam ab itinere revocare, asserentes iter tuum nec tibi, nec ultramarinis partibus expedire, cum Gallicanis omnibus exinde redeuntibus, terra illa defensanda in Theutonicorum manibus remansisset. Quamvis autem super morte ipsius Comitis immensam tristitiam concepisses, & *e* præcipuam intentionem tuam esse conspiceres jam frustratam, noluisti tamen sine consilio Apost. Sedis, quæ disponente Domino cunctorum fidelium mater est, & magistra, ad propria remeare. Ingressus igitur postmodum Urbem, & in nostra præsentia constitutus, intentionis tuæ propositum, ac statum Trecensis Eccl. nobis humiliter expressisti, nostrum, & fratrum nostrorum consilium cum devotione requirens. Venerabilis etiam frater noster *f* Senonen. Archiep. Metropolit. tuus statum Trecen. Eccles. & dispendium, quod ex absentia tua incurrere poterat, semel & iterum nobis per suas litteras intimavit: propter quod disposuimus deliberare cum fratribus, an cum eadem Trecensi Eccl. misericordiam faceremus, te ad gerendam ipsius solicitudinem remittentes; an (sicut tenebaris ex voto) te iter arreptum perficere pateremur; & utrum horum, tam saluti tuæ, quam terræ Orientali potius expediret. Et quidem tria præcipue duximus in hoc negotio attendenda: Quid liceat: Quid deceat: Quid expediat. Quid liceat secundum æquitatem: quid deceat secundum honestatem; quid expediat secundum utilitatem. Sane non videbatur contra votum, & tam laudabilem propositum licitum, ut venires, cum vox exclamet *g* prophetica: Vovete, & *h* reddite Domino Deo vestro: ut primum ad consilium, secundum vero ad imperium referatur. Et in *i* Evangelio: Reddite quæ sunt Dei, Deo." Votum enim istud non est dubium esse Dei, cui te obligaveras. Sed nec decere quomodolibet videbatur, cum sit scriptum in Evangelio: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est Regno Dei. Et in *j* Genesi uxor Loth, quæ retro respexit, in salis statuam legatur fuisse conversa. Et in actibus *k* Apostolorum, Ananias, & Sapphira, qui abjecerunt retrorsus, sancto Spiritui mentientes, a conspectu Apostolorum Principis] mortui scribantur successive delati. Præterea non videbatur aliquatenus expedire, cum ex absolutione tua, si fieret, scandalum posset laicorum mentibus generari, dicentium: Ubi est Deus clericorum? & hoc exemplo credentium se ad voti observantiam non teneri, quod viderent per Ecclesiarum Rectores Apostolicæ Sedis auctoritate deponi, per quod grave dispendium terræ Orientali contingeret provenire. Quod enim agitur a Prælatis, facile trahitur a subditis ad *l* exemplum: juxta quod Dominus inquit ad Moysem *m* in Levit. Si sacerdos, qui est unctus peccaverit, facit delinquere populos. Verum ætatis jam in te senescentis defectus, & canities, quæ vix labores, & dolores suos tolerare poterit etiam in quiete, in contrarium allegabant: & Ecclesiæ Trecensis suspiria, cui vinculo pastoralis solicitudinis alligatus, sine ipsius assensu votum peregrinationis emittere forsitan non debueras: & dicti Metropol. tui, qui nos ut Trecen. Eccles. misereremur, solicite invitabat instantia, nos in partem contrariam non modicum inducebant. Ipsum etiam, quod ex sui forma sanctum & honestum votum erat, ex persona voventis minus licitum videbatur: quæ licet pennas habeat, quibus satagat advolare; ita tamen adstrictæ sunt nexibus præsidentis, ut liberum non habeat absque ipsius permissione volatum. Cum enim juxta sacrorum *n* canonum instituta clericus absque Episcopi sui licentia peregrinari non debeat, & Episcopus non minus, imo potius Sedi Apostolicæ sit adstrictus, videri poterat, quod absque ejus generali, vel speciali licentia votum peregrinationis, quo te tamdiu absentares, emittere non deberes. Minus etiam votum ipsum terræ Orientali videbatur expediens, quæ plus pugnatorum subsidium, quam clericorum, quos & officium, & dissuetudo reddit imbelles, ministerium in instantis articuli necessitate requirit. Quamvis enim orationibus tuis, & aliorum terra illa vehementer indigeat, quia tamen jam impletum est verbum Dei dicentis: Venit hora, & nunc est, quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis Patrem. Et infra: Spiritus est Deus, eos qui adorant eum, in spiritu, & veritate oportet adorare: videri poterat, quod non minus in Ecclesia tua, quam in terra Orientali proficeres piis orationibus apud Deum in his, quæ pro liberatione ipsius juste, ac humiliter postulares. Et utinam cum Moyse posses in montem ascendere, ut te manibus extensis orante, Josue pugnans in solitudine Amalechitas in ore gladii superaret. Credebatur etiam, quod terræ Orientali magis accederet, si quod in tuis, & tuorum clericorum procurationibus fueras impensurus, secundum alicujus religiosi arbitrium transferretur in subsidium bellatorum. Cum igitur in lege veteri, in qua non minus præceptum Domini obligabat, quam votum hodie obligat in Ecclesia, primogenita, quæ Domino mandabantur offerri, quædam redderentur Domino, ut primogenita Levitarum; quædam redimerentur, ut aliarum tribuum; quædam *o* commutarentur in aliud, sicut primogenitum asini, quod ove commutabatur: ex hoc attendentes, quod votum etiam commutari possit in opus aliud pietatis, præsertim cum bonæ memoriæ *p* A. Papa prædecessor noster votum peregrinationis etiam redimi posse, vel in aliud commutari *q* responderit requisitus: non curantes quid os iniqua loquentium loquatur, dum tamen non recedamus a tramite veritatis, cum secundum Apostolum gloria nostra sit testimonium conscientiæ nostræ: & scandalum non curantes, præsertim quia non in tenebris, sed in luce procedimus; de illius auctoritate securi, qui cum audisset a discipulis, Nonne scis, quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt? respondit: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum. Et juxta Apostolum: Si hominibus placerem, Christi servus non essem: tibi pro te, & sex famulis tuis de communi fratrum nostrorum, & tam Archiepiscoporum, quam Episcoporum, & aliorum prudentium consilio, quos per Dei misericordiam nobiscum multos præsentes habuimus, licentiam concedimus votum peregrinationis taliter commutandi, ut omnes expensas, quas fueras in eundo, morando, & redeundo facturus, alicui religioso committas in necessarios usus terræ illius sine diminutione qualibet transferendas. Sic enim Orientali provinciæ, quæ plus tuis, quam te in articulo necessitatis instantis, indiget, tua subventione proficies, & Trecen. Eccl. tua præsentia, & regimine utilius providebis: ac per hoc animæ tuæ salubrius consuletur. Laborem etiam laboribus recompenses, solicitus instando vigiliis, devotius vacans orationibus, & jejuniis fortius te exercens, ac super grege tuo vigilans solicitudine pastorali. Ad hanc autem indulgentiam tibi de benignitate Sedis Apost. faciendam id etiam specialiter nos induxit, quod iter tuum jam non videbatur ultramarinæ provinciæ fructuosum, a qua fere omnes Galli remearunt. Et cum pro salute animæ tuæ, ac libertate Trecen. Eccl. per prædictum Comitem assequenda, præcipue votum peregrinationis emiseris, eo sublato de medio, quia cessaverunt causæ, facilius *r* cessare potuit & effectus. Nulli ergo, &c. Datum Laterani Idibus Martii.

NOTÆ.

1 a TRecen.) Ita etiam legitur in 3. collectione, *sub hoc tit. c. 5.* & in epistolis Innocentii III. editis Coloniæ, *fol. 31.* ex quo regestro ita restituo litteram hujus textus. Episcopus hic Hervæus dictus Ecclesiam Trecen. rexit ex anno 1193. usque ad annum 1223. de eo agitur *in c. 25. de præb. c. dilecti 55. de appel.* Ejus præclaram vitam exprimit epitaphium, quod in ejus sepulchro legitur, & referunt Fratres Sammarth. *tom. 3. Galliæ Christ. fol. 182.*

2 b *Campaniæ.*) Campania, campestris, & plana provincia, unde illi nomen est, ut notavi *in c. 1. de corpore vit.* dividitur in superiorem, & inferiorem: sub inferiori Tricasses, Joignii, Bassignii, Valages; in superiori territorium Pertense collocatur. Primus Campaniæ Comes fuit anno 999. Hugo, vel Eudo, Theobaldi Blesensis filius e sorore Conradi II. Imperatoris. Comitatus autem hic Coronæ Franciæ primum accessit sub Philippo Pulchro per connubium cum Joanna filia Henrici Comitis Campaniæ. Ex Philippo nati sunt Ludovicus Hutinus, Philippus Longus, & Carolus Bellus, qui omnes successive in Gallia regnarunt. Ludovicus autem unicam filiam reliquit, quæ successit in Regno Navarræ, non tamen in Comitatu Campaniæ, & Bryæ, quia Coronæ dicebantur annexi, quemadmodum postea anno 1361. Joannes Rex indissolubiliter univit, ut refert Altesserra *de Ducibus & Comitibus, cap. 12.*

c *Crucem Domini assumpsisti.*) Juxta morem fidelium, quem referam, & illustrabo in textu sequenti.

d *Placentiam.*) De qua urbe nonnulla adduxi *in c. fin. de juram. calum.*

e *Præcipuam intentionem.*) Cum votum Episcopus suscepisset non solum pro salute animæ suæ, verum etiam ut consuleret Ecclesiæ propriæ apud Comitem Campaniæ.

f *Senonensis.*) Michael videlicet, qui obiit anno 1199. De Ecclesia Senonensi nonnulla adduxi *in c. 6. de constit.*

g *Prophetica.*) *Psalm. 75. vers. 12.* ibi: „Vovete & reddite „Domino vestro omnes, qui in circuitu ejus affertis munera.“

h *Reddite.*) *Matthæi c. 12. vers. 17.*

i *Evangelio.*) *Lucæ c. 9. vers. 62.*

j *Genesis.*) *Cap. 16. vers. 26.*

k *Actibus Apostolorum.*) *Cap. 5. vers. 5. & 10.*

l *A subditis in exemplum.*) Consonat caput 3. *hoc tit. in 2. collect.* efficaciam exempli & imitationis superiorum in populis sibi subjectis, & quod magis illorum facta, quam leges, & edicta in componendis, & corrigendis subditorum moribus operantur, satis probat Claudianus ibi: 3

—— Componitur orbis
Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, ut vita regentis.
Mobile mutatur semper cum Principe vulgus.

Qui ultimus versus jam in adagium transire videtur, ut constat ex

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

BIBLIOTECA CENTRAL
U.A.N.L.

ex nova eorum collectione apud Erasmum, & *c. 10. Eccles.* legitur: „ Secundum Judicem populi, sic & ministri ejus, & „ sicut rector civitatis, tales inhabitantes in ea." Faciunt Plato *l. 8. de Repub.* Plerumque accidit, ut ii qui subsunt, mores eorum exprimant, sub quorum imperio degunt. D. Chrysost. *de sacerd. serm. 3. c. 14.* Solet enim civium multitudo suorum Principum mores, tanquam exemplar aliquod intueri, & ab illorum ratione sese effingere. Cassiodor. *l. 3. epist. 12.* „ Publici decoris mater est mens regentis; & quale fue„ rit dominantis arbitrium, talem parit libertatis aspectum." Facilius quippe (si dicere fas est) erraret natura, quam dissimilem sui Principis possit formare Rempublicam. Plura congessit Solorzanus *embl. 29.*

m *Levitico.*) *Cap. 4. vers. 3.*

4 n *Sacrorum canonum.*) *Cap. non oportet, de consecr. dist. 5.* Concilium Cabilon. sub Carolo, *can. 44.* Presbyteros Romam, sive Turonum absque licentia Episcopi sui pergere, decrevimus inhibendum: imo nec laicis licebat sine litteris proprii Episcopi peregrinari, *d. c. non oportet*; cujus prohibitionis rationem tradit, & illustrat Savarus *ad Sidonium, l. 1. epist. 5. vers. Priusquam.*

o *Commutaretur.*) Juxta tradita supra *in c. 1. hoc tit.*

p *A. Papa.*) Alexander III. videlicet, transcriptus *in d. c. 1.*

q *Respondit.*) *Cap. 15. D. Matthaei.*

r *Cessare debuit.*) *Cap. cum cessante, de appellat.* Illustrat Balboa *in c. 8. de jurejur.*

COMMENTARIUM.

5 EX hoc textu communiter deducitur, posse Pontificem justa ex causa commutare votum peregrinationis ad Terram sanctam in eleemosynas, jejunia, & similia opera: quae sententia licet verissima sit, cum Pontifex non solum quodcumque votum possit commutare, verum, & relaxare: tamen in praesenti casu nullam commutationem fuisse necessariam, si quidem votum nullum erat, ex duplici causa probatur. Prima, votum Episcopi Trecen. invalidum erat, quia irrequisito Pontifice, & absque licentia proprii Metropolitani, non poterat Episcopus deserere propriam Ecclesiam, & tam longinquam peregrinationem vovere, ut docuerunt Sylvest. *verbo Votum 3. q. 1. n. 4.* Azor. *p. 2. instit. l. 11. c. 16. q. 2.* Filliuc. *tr. 26. cap. 6. n. 169.* & hoc votum esse invalidum, quia materia est jure naturali, & divino prohibita, post Paludan. Angelum, Sanch. & alios docet Thom. Hurtado *tom. 1. de resid. resol. 13. n. 5.* Ergo Episcopus Trecensis nulla indigebat relaxatione, aut commutatione Pontificis. Secunda, quia cessante causa propter quam votum emittitur, cessat ejus obligatio, ut post Suarium & Sanch. probant plures congesti a Barbosa *hic*, Balboa *in c. si vero 8. n. 75. de jurejur.* Sed in praesenti specie cessavit causa peregrinationis, ut constat ex illis verbis: „ Ad hanc autem indulgentiam „ tibi faciendam specialiter non induxit, quod cum pro liber„ tate Trec. Eccles. per dictum Comitem assequenda praecipue „ votum peregrinationis emiseris, eo sublato de medio, quia „ cessavere causae, facilius potuit cessare & effectus." Ergo si ex hac duplici causa nullum erat votum in praesenti casu emissum ab Episc. Trec. ad quid necessaria fuit Pontificis commutatio, seu relaxatio. Agnoverunt difficultatem repetentes in praesenti, Sanchez, Suarez, Azor, & alii relati a Barbosa *in collect. ad hunc text.* quibus omissis Hurtado *ubi supr. n. 31.* asserit, in praesenti casu necessariam fuisse commutationem, quia votum validum fuit, si non absolute, conditionaliter, si Papa licentiam praebuisset: unde quia propter conditionem imbibitam obligatus fuerat, necessaria erat commutatio, ne scandalizarentur laici, & dicerent: *Ubi est Deus clericorum?* ex hocque exemplo crederent, quod non tenebantur ad voti observantiam. Quare cum votum hoc validum esset sub conditione, si Papae placuerit, tenebatur Episcopus requirere Pontificis consensum: & quia Innocentius non consensit, quia ex parte cessaverat causa voti, necessaria fuit commutatio obligationis Episcopi, quatenus ex sua parte votum implere tenebatur. Sed haec interpretatio facile refellitur; nam Innoc. III. nullam facit mentionem consensus a se praestiti, aut praestandi tacite, vel expresse, imo ex textus serie constat, Episcopum non solum votum emisisse, verum & iter arripuisse, Placentiamque pervenisse, nulla expectata Pontificis licentia; nec Innocentius inde conqueritur, aut se consensisse tacite, vel expresse innuit. Quare verius credo, Episcopum absolute votum peregrinationis emisisse, nulla habita relatione ad licentiam Pontificis, tacitam, vel expressam. Quare ea solutione emissa, ex historia illius temporis vera interpretatio praesentis textus petenda est. Temporibus enim Innoc. III. dum de expeditione in Terram sanctam solerter agebatur, non solum laicos, verum & Episcopus invitari ad eam expeditionem, constat *ex c. non est, hoc tit.* & variis Innocentii epistolis refertque Spondanus post Baronium *anno 1199. & seq.* unde eo tempore licitum erat votum in Hierosolymitanum subsidium facere, & adimplere ab Episcopis, inconsulto R. Pontifice, ut docent *in c. scriptura, hoc tit.* Butrius, *n. 4.* Abbas *n. ult.* Cardinalis, & alii relati a Thoma Sanch. *l. 4. summae, c. 25.* Unde licite, & valide juxta morem illius seculi potuit Episcopus Trecensis votum Hierosolym. emittere, tenebaturque illud adimplere, nisi a Pontifice justis ex causis, ut in praesenti casu contigit, fuisset commutatum. Pro secundae difficultatis solutione varia adduxerunt, relati a Barbosa *in praesenti*, Balboa *in c. si vero, num. 73. de jurejur.* Trullench. *2. part. in Decal. lib. 2. c. 2. dub. 4. n. 12.* Stunica *de voto, c. 4. n. 104.* distinguentes inter causam impulsivam, & finalem; ita ut in praesenti specie causa adeundi, videndique Comitem Campaniae esset impulsiva, & non finalis; & ita ea deficiente, adhuc persistebat obligatio adimplendi votum. Sed facilius responderi potest asserendo, in praesenti specie duplici ex causa Episcopum votum emisisse. Prima, praecipuaque ob salutem animae propriae: secunda, ut de libertate Ecclesiae Trecensis ageret cum Comite Campaniae. Unde licet per mortem ipsius Comitis haec secunda causa deficeret, prima tamen, praecipuaque, videlicet expeditio in Terram sanctam, adhuc vigebat. Unde necessario propter eam votum implendum erat, nisi a Pontifice ex rationibus in praesenti adductis commutaretur: & ita apparet, commutationem necessariam fuisse, recteque ex hoc textu Doctores deducere, Pontificem posse commutare votum, etiam Hierosolymitanum, in jejunia, eleemosynas, & similia opera pia.

CAPUT VIII.

Idem *Cantuar.* a *Archiepiscopo.*

QUod super his Sed. Apost. consulere decrevisti, quorum executio spectat ad officium pastorale, s. t. in Domino commendamus, sperantes quod per responsionem nostram instructus, diligentius ea exequeris. Quaesisti sane de his, qui in succursum Terrae sanctae *b* signo crucis assumpto, propter infirmitatem, vel paupertatem, vel aliam justam causam votum peregrinationis non possunt utiliter adimplere, quid tibi sit faciendum, cum per A. s. fine districtione receperis in mandatis, ut eos, & qui signum crucis assumptum abjecerunt, ad resumptionem ipsius, & executionem voti per cens. eccl. ap. rem. compelleres, non obstante aliqua indulgentia, si qua forte per surreptionem a praedec. nostro fuerat impetrata. Nos autem inquisitioni tuae t. respondemus, quod debiles, & inopes magis illuc in defectum, quam ad profectum accedunt: cum isti pugnare non possint, & illi mendicare cogantur; nisi forte sint Nobiles, & magnates, qui suis secum expensis bellatores adducunt; vel artifices, & agricolas, qui de laboribus suis sibi possunt acquirere necessaria, & Terrae subsidia ministrare, quamvis non multi talium propter brevitatem possessionum, & paucitatem inhabitantium sint opportuni. Verum credimus distinguendum inter illos, qui temporalem; & eos, qui perpetuam impedimenti causam creduntur habere: quod primis est indulgenda dilatio, secundis autem est redemptio injungenda; ac rerum facultate pensata, quas possent, aut quas facturi essent expensas, personarum praeterea recompensato labore, in subsidium Terrae sanctae transmittant, exequentes per alios quod per se nequeunt adimplere. Rursus inter illos, qui pro defensione Terrae sanctae votum peregrinationis emittunt; & eos quibus pro satisfactione suorum criminum iter peregrinationis injungitur, credimus distinguendum: quod circa primos plus Terrae sanctae succursus, & circa secundos plus labor itineris secundum intentionem voventis, vel poenitentis debet attendi. Unde si quis hoc modo voventium est inutilis ad pugnandum, quamvis habilis ad eundum, melius est redimere votum, quam expensas consumere: quod & de poenitente, qui propter debilitatem non potest iter injunctum peregrinationis implere, sane valet intelligi; non autem de illo, qui quamvis sit impotens ad bellandum, potens tamen est ad eundum. Super his autem diligens discretio est adhibenda, ne quid prece, vel pretio, amore, vel odio, sive occasione quacumque contra salutem animae, vel utilitatem Terrae quomodolibet attentetur. Unde per viros religiosos, & providos dispensationem hujusmodi volumus providere. De mulieribus autem hoc credimus observandum, ut quae remanere noluerint, viros suos sequantur euntes. Ceterae forte, nisi sint divites, quae secum in suis expensis possint ducere bellatores, votum redimant, quod voverunt, aliis ad Terrae sanctae subsidium singulis secundum proprias facultates diligenter inductis,

NOTAE.

1 a *Cantuar.*) Ita etiam legitur in 3. collect. *sub hoc tit. c. 5. & in c. quod super, de majorit. & obed. c. quod super, de fide instrum.* ubi extant aliae partes hujus epistolae, ut ibi notavi.

b *Signo Crucis.*) Qui arma sumebant pro recuperanda Terra sancta, cruce insigniebantur, ut eo fidentius adversus crucis ho- 2

hostes dimicarent, & ad omnia pericula crucis, & Crucifixi amore promptiores essent: quare qui nomen dabant illi sacrae militiae, aut peregrinationem pro expeditione Terrae sanctae faciebant, vulgo crucem sumere, seu accipere dicebantur. Guillel. Tyrius *l. 1. de bello sacro*, Petrus Damianus *l. 1. chron. c. 11.* Otho Frising. *l. 7. c. 2.* „ Hi omnes e diversis nationi„ bus, & linguis in unum corpus adunati, crucem in vesti„ bus portantes crucis Christi discipulos verbo, & opere se „ fore praedicabant, ac crucis virtute confisi, contra inimicos „ crucis in Domino dimicaturi iter aggrediuntur. *Idem* lib. 1. „ de gestis Friderici, c. 37. Cunctis, qui aderant ex priore „ rumore excitatis, ad accipiendam crucem ultro occurrenti„ bus, tres accepere eadem hora crucem Episcopi, Henricus „ Ratisbonensis, Otho Frisingensis, Reginbertus Passaviensis, „ & Dux Noricorum Henricus, frater Regis, de ordineque „ Comitum, Nobilium virorum illustrium innumerabiles. „ Qui animum peregrinationis sacrae suscipiendae habebant, in fronte, vel pectore signum crucis praeferebant; qui autem in procinctu erant, inter scapulas retro ponebant. Robertus monachus *lib. 2. hist. Hierosolym.* Berthold. *in chron. ad annum* 1006. *Omnes quoque, qui se ad hoc iter devoverunt, signo crucis seipsos in vestibus notare fecit; quod etiam signum in ipsa carne notatum apparuit.* Neubrigen. *lib. 3. hist. Angliae, c. 22.* notarunt Juretus *ad epist. 173. Ivonis Carnot.* Bosquet. *ad Innocentium III. lib. 3. regestr. 15. epist.* 197. Cruxque illa aliquando erat purpurea, a qua sacri milites cruce signati appellabantur; Carol. Sigon. *lib. 9. de Rege Ital.* „ Signum ejus expeditionis fuit crux e purpureo „ panno confecta, quam primus e Pontificibus Urbanus salu„ taris in signum expiationis indulsit vestibus super dexteram „ scapulam affigendam. „ Unde qui profecti sunt in eam expeditionem, Crucesignati, & ipsa expeditio Cruciata vocata est. Inde etiam concionatores, qui Reges & alios Principes ad hoc sanctum bellum incitabant, crucem praedicare dicebantur. Concilium Lateran. sub Innocent. III. *in fine*: quam crucis signationem pro recuperatione Terrae sanctae primum coeptam sub Urbano II. referunt Vuillelmus Tyrius *lib. 1. c. 14.* & Bertholdus *ad ann.* 1095. ibi: „ Omnes qui se ad iter devo„ verunt, signo crucis in vestibus notari fecit in Concilio apud „ Claromontem. „ Notavit Cironius *in c. 1. de statu monach. in 5. compil.* Ipse etiam Urbanus in eodem Concilio omnes Crucesignatos, qui crucem assumpserant, sub peculiari protectione Ecclesiae Romanae accepit. Guillelmus Tyrius *d. lib. 1. c. 15.* ibi: „ Sub Ecclesiae defensione, & BB. Petri, & Pauli protectio„ ne, tanquam verae obedientiae filios recipimus, & ab uni„ versis inquietationibus, tam in rebus, quam in personis sta„ tuimus manere securos. „ Odericus Vitalis post relatam Urbani orationem pro expeditione Terrae sanctae. Idem Urbanus II. eamdem tuitionem confirmavit *in can. 2. Concilii Claromont.* ibi: „ Item placuit, omnia bona eorum, qui Hierosolymas pergunt, semper, & ubique esse salva in pace, & tregua, „ quousque redierint. „ Firmavit etiam Concilium Lateran. sub „ Calixto II. anno 1122. *c. 2.* ibi: „ Eis qui Hierosolymam proficiscuntur, & ad Christianam gentem defendendam, & ty„ rannidem Infidelium debellandam efficaciter auxilium prae„ buerint, suorum peccatorum remissionem concedimus, & „ domos, & familias, atque omnia bona eorum in B. Petri „ & Romanae Ecclesiae protectione, sicut a Domino nostro Pa„ pa Urbano statutum fuit, suscipimus. Quicumque ergo ea „ distrahere, vel auferre, quandiu in via illa morantur, prae„ sumpserint, excommunicationis ultione plectantur. „ Idem postea constituit Gregor. Pontifex, ut refert Guill. Neubrig. *lib. 3. hist. Angl. c. 20.* ibi: " Scilicet ut bona eorum, qui crucem acceperant, cum suis famulis, sub sanctae Romanae Ecclesiae, „ necnon Archiepiscoporum, & Episcoporum, atque aliorum „ Praelatorum Ecclesiae protectione consistant. „ Quare praetextu hujus tuitionis Ecclesiasticae, si qua de rebus ad Crucesignatos pertinentibus quaestio moveretur, Episcoporum erat cognitio, qui censuris invasores obstringebant, ut testatur Ivo Carnot. *epist. 173.* qui cum diu inde disceptassent, non potuerunt in unam convenire sententiam, dicentes, novam esse institutionem de tuitione ecclesiastica impendenda rebus militum Hierosolymam proficiscentium, nec scire utrum haec tuitio ad solas pertineat proprietates eorum, an etiam pertineat ad casamenta eorum; largaeque indulgentiae illis concessae fuerunt *c. excommunicamus, de haeretic.* Unde D. Bernardus *epist. 322.* ita hortatur ad hoc bellum suscipiendum Clerum, & populum Spirensem: „ Habes nunc fortis miles, habes vir bellicose „ ubi dimices absque periculo, ubi & vincere gloria, & mo„ ri lucrum: si prudens mercator es, si conquisitor hujus sae„ culi, magnas quasdam tibi nundinas indico; vide ne pe„ reant. Suscipe signum crucis, & omnium pariter, de qui„ bus corde contrito confessionem feceris, indulgentiam obti„ nebis. Materia ipsa si emitur, parvi constat; si de voto „ assumitur, humero valet sine dubio regnum Dei. Bene ergo „ fecerunt qui coeleste signaculum jam susceperunt. „ Plura de ipsis Cruciatis, & hac sancta expeditione congesserunt Grethserus *lib. 2. de cruce, c. 58. & & p. 3. lib. 2. c. 10. & p. 13. de Cruciatis*, Beyerlinch *to. 6. in Theatr. verbo Peregrinatio*, Juretus *ad epist. 173. Carnot.* Baronius *ann. 1095.* Mornac. *in l. 4. C. de prec. Imper. offer.* P. Marcha *in not. ad Concil. Claromont. pag. 418. & in concord. sacerd. lib. 4. c. 15. & lib. 5. c. 21.* & in locum horum Crucesignatorum successerunt officiales, & ministri S. Officii, qui illorum privilegiis fruuntur. Bobadilla *tom. 1. polit. lib. 2. c. 18. n. 35.* Carleval. *de judic. tom. 1. tit. 1. disp. 2. n. 427.*

CAPUT IX.

IN hoc textu tantum proponitur explicatio antecedentis, seu potius pars ipsius est, ideoque eidem Praesuli in eo rescribitur, & tantum aliqua dubia; quae circa votum ultramarinum, & ejus commutationem, seu redemptionem oriri poterant, resolvuntur; quare illum omitto, per eadem tamen verba refertur in tertia compilatione, *sub hoc tit. cap. 5.* & ejus commentarium petendum est ex traditis *in cap. 1. hoc tit.*

CAPUT X.

Idem *Gebennensi* a *electo.*

PEr tuas nobis litteras intimasti, quod cum in *b* Gratianopolitana Ecclesia suscipiendi habitum regularem votum solemniter emisisses, & postmodum promisisses in *c* manibus Episcopi ejusdem Ecclesiae, te infra duos menses postquam ab Apostolica Sede rediisses, ad quam eo tempore accedebas, votum quod emiseras, impleturum, ac termino ipso transacto, non curasses quod voveras adimplere, tandem existens in voti transgressione hujusmodi, vocatus fuisti ad regimen Ecclesiae Gebennensis; super quo a nobis tuae saluti postulas provideri. Nos igitur discretioni tuae breviter respondendo consulimus, quatenus si tuam omnino sanare desideras conscientiam, regimen resignes Ecclesiae memoratae, ac reddas Altissimo vota tua. In hoc tibi gratiam facientes, quod si Capitulum ejusdem Gebennensis Ecclesiae te postmodum canonice duxerit eligendum concedimus ut electionem recipias taliter de te factam. Datum Signiae vi. idus Augusti, Pont. nostri anno xvi.

NOTAE.

a *Gebennensi.*) Ita legitur in epistolis Innocentii editis a
1 Bosqueto *lib. 4. regestr. 16. q. 93.* ex quo restituo litteram hujus textus. Gebenna, seu Geneva, alia Gebena, est urbs Galliae, in Provincia Viennensi, inter Arvernios, & Helvios montes, de qua Lucanus

—— qua montibus ardua summis
Gens habitat cava pendens e rupe Gebennas.

Apud quam propter Lemanum lacum Rhodanus flumen intumescit, ut refert Papirius Massonius *in descrip. Gall. fol. 357.* Habuit olim Ecclesiam Cathedralem D. Petro dicatam; sed cum civitas illa esset ab haereticis occupata, Sedes Episcopalis translata fuit Annessium Sabaudiae oppidum. Cum ejus Episcopus postulatus esset in Archiepiscopum Ebredunensem, ut constat ex epistola 175. & 176. ipsius Innocentii *lib. 3* electus fuit Epi-
2 scopus, cui in praesenti rescribit Innocentius.

b *Gratianopolitana.*) Urbs Gratianopolis est in Gallia, juxta Voconios Allobrogum fines. Antiquitus vocabatur Culato, seu Cullarona, usque ad tempora Diocletiani & Maximiani, ut referunt plura de ea adducentes Joannes Chenu *in Chron. Galliae, fol. 481.* Papirius Masson. *in descript. Gall. fol. 427.* cujus Ecclesia erat olim canonicorum Regularium, ut refert Pennotus *lib. 2. hist. canonic. Regul. c. 33. n. 13.*

c *Manibus.*) Gerondi videlicet, qui fuit primum Abbas Cluniacensis, demum Episcopus Valentinus, & tandem Patriarcha Hierosolymitanus.

COMMENTARIUM.

PRaesens textus, quatenus in eo docetur, eum qui emisit 3
votum religionis, & fuit negligens in eo implendo, Episcopum electum debere votum adimplere, renunciato Episcopatu, difficilis merito visus est Interpretibus ex eo, quia ut supra probavi *in c. 1. hoc tit.* non est fractor, sed transmissor voti, qui illud in melius commutat, & perfectius bonum: unde cum Episcopi status sit perfectior quam religiosi, ut late probat Hallierius *in vindiciis, c. 8. cum seq.* videbatur in praesenti specie rite & recte votum impletum, si acceptavit Episcopatum, qui votum emiserat religionis, commutato ipso voto

in

in ſtatum Epiſcopalem. Pro cujus difficultatis ſolutione varia adduxerunt Garanna in præſenti, Balboa *in c. 3. de juretur. n. 91.* Sed illorum ſententiis omiſſis dicendum eſt, Epiſcopum conſecratum, ſeu confirmatum, non poſſe religionem ingredi inconſulto Romano Pontifice, propter vinculum matrimonii contracti inter ipſum, & Eccleſiam, *c. niſi cum pridem, de renunt.* probant Suarez *to. 3. de relig. l. 1. c. 19.* Stunica *devoto, q. 3. ex n. 3.* Baſſeus *verbo Relig. 2. n. 1.* Caſtropalaus *to. 7. oper. moral. tr. 16. diſp. 1. punct. 7. §. 1.* Marquez *in orig. Eremit. c. 6. §. 6.* Garcia *in pelit. regul. tr. 1. difficult. 2. dub. 2.* Soza *in Epiſc. relig. fol. 27. nu. 92.* Cellotius *de hierarch. lib. 9. c. 23.* Electus vero poteſt religionem ingredi, quia adeo non eſt ligatus prædicto matrimonii vinculo: & ſi votum religionis fecit antequam promoveretur in Epiſcopum, non poteſt illud adimplere inconſulto Pontifice, ſi confirmatus, aut conſecratus reperiatur, ex eadem ratione; ſi vero tantum electus, ut in præſenti caſu, reperiatur, tenetur votum adimplere ingrediendo religionem, quia acceptatio Epiſcopatus non eſt votum, neque ex voto ipſius electi fieri debet, juxta textum *in cap. in ſcripturis 8. qu. 1. l. ſi in quemquam 39. C. de Epiſc. & cleric.* & ita ex parte acceptantis non adeſt votum de meliori, aut perfectiori ſtatu; quare qui votum religionis emiſit, non liberatur ab ejus obligatione, etſi in Epiſcopum eligatur, teneturque religionem ingredi, & ſi poſtea eligatur in Epiſcopum, aut rata habeatur prior electio, poteſt confirmari, & conſecrari in Epiſcopum; quia non eſt incompatibilis religioſus ſtatus cum Epiſcopali dignitate, ut probat Soza *in tract. de Epiſcop. religioſ.*

C A P U T XI.

Honorius III. *Sarisbarienſi*, a *& Bregadenſi Præpoſitis.*

POſtulaſtis per noſtras litteras edoceri, an vobis profeſſis ordinem regularem, quorum alter cruce ſignatus eſt, & reliquus crucis characterem deſiderat *b* inſigniri, liceat viceſimam proventuum Eccleſiarum veſtrarum, deputatam ſuccurſui Terræ ſanctæ, deferre vobiſcum, ut per vos proficiat illius terræ ſuccurſui, qui parati eſtis perſonas veſtras exponere ſervitio Jeſu Chriſti; præſertim cum multi exemplo emulationis laudabilis provocati, ad currendum poſt vos viriliter accingantur, præliaturi prælium Domini contra gentes. Quia vero liberationi Terræ illius totis viribus aſpiramus, diſc. v. p. A. ſ. m. quat. ſi Eccleſiæ veſtræ alias per abſentiam veſtram enormiter non lædantur, & vos utiles fueritis terræ Domini verbo pariter, & exemplo, quod conſcientiæ veſtræ duximus relinquendum, dimiſſis procuratoribus idoneis in Eccleſiis veſtris, poteſtis, & tenemini votum peregrinationis adimplere, ac ſic poteſt in uſus veſtros tranſire viceſima Eccleſiarum veſtrarum deputata ſubſidiis Terræ ſanctæ.

NOTÆ.

a *Sarisbarienſi.*) Ita reſtituo epigraphen & litteram hujus textus ex quinta compilatione Honorii III. ubi *in c. 1. de ſtatu monach.* reperitur præſens textus: adeo tamen corrupta eſt ſecunda pars hujus inſcriptionis, ut cognoſci non poſſit de quo Præpoſito in eo agatur. Gironius in ejus notis exiſtimat, legendum eſſe *Readigenſi*, quia urbs Reading, dicta, eſt in Comitatu Barcheriæ, in diœceſi Sarisbarienſi Angliæ, de qua diœceſi nonnulla notavi *in c. 18. de appellat.*

b *Inſigniri.*) Juxta formam illuſtratam *in c. quod ſuper, h. t.*

c *Viceſimam.*) Juxta diſpoſitionem Concilii Lateran. ſub Innocentio III. celebrati, ubi de hujuſmodi fructuum parte pro expeditione Terræ ſanctæ aſſignanda ita cavetur: „ Cupientes autem alios Eccleſiarum Prælatos, nec non clericos univerſos, & in merito, & in præmio habere participes, & conſortes, ex communi Concilii approbatione ſtatuimus, ut omnes omnino clerici, tam ſubditi, quam Prælati, viceſimam partem eccleſiaſticorum proventuum, uſque ad triennium conferant in ſubſidium Terræ ſanctæ, per manus eorum, qui ad hoc Apoſtolica fuerint providentia ordinati, quibuſdam dumtaxat religioſis exceptis, ab hac prætaxatione merito eximendis: illis ſimiliter qui aſſumpto, vel aſſumendo crucis ſignaculo ſunt perſonaliter profecturi. Nos autem, & fratres noſtri S. Romanæ Eccleſiæ Cardinales plenarie decimam perſolvemus: ſciantque le omnes ad hoc fideliter obſervandum per excommunicationis ſententiam obligatos, ita quod illi, qui ſuper hoc fraudem ſcienter commiſerint, ſententiam excommunicationis incurrant.„

T I T U L U S XXXV.

De ſtatu Monachorum, & Canonicorum Regularium.

C A P U T P R I M U M.

Gregorius *Fortunato Epiſcopo* a *Neapolitano.*

THeodoſius Abbas monaſterii ſancti Martini, petitoria nobis inſinuatione ſuggeſſit, quæ habetur in ſubditis, in domo quondam Martini ex ejus voluntate deceſſorem ſuum Andream Abbatem monaſterium in quo monachi habitare debeant, conſtruxiſſe: & quia id in honorem B. Petri Apoſtolorum Principis, & S. Archangeli Michaelis poſtulat dedicari, dilectionem tuam præſentibus apicibus duximus adhortandam, quatenus ad prædictum locum cum poſtulaverit, ingravanter acceedas, venerandæ ſolemnia dedicationis *b* impendens. Et quoties neceſse fuerit a presbyteris Eccleſiæ tuæ in loco ſancto deſervientibus celebrentur *c* ſacrificia veneranda Miſſarum, ita ut in eodem monaſterio nec fraternitas tua, nec presbyteri præter *d* diligentiam diſciplinæ aliquid moleſtiarum inferant; aut ſi quid illic pro diverſorum devotione commoditatis acceſſerit, ſibi exiſtiment vendicari; cum monachis, in eodem loco deſervientibus debeat proficere quicquid a fidelibus offerri contigerit.

NOTÆ.

a *Neapolitano.*) Ita etiam legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. c. 1.* & in ipſo regeſtro epiſtolarum D. Gregorii *lib. 7. indict. 2. epiſt. 15.* ex quo tranſcribo præſentem textum. De hac perlecebri urbe egi *in c. 2. de conſtit.*

b *Dedicationis impendens.*) Quia nova monaſteria ſine Epiſcopi licentia ædificari non valent, *c. quidam 10. 18. q. 2. c. monachis 12. cum ſeqq. eadem quæſt.* Antonius Auguſtinus *in epit. juris, lib. 9. tit. 1.* latius dicemus *in c. fin. de relig. domib. n. fin.*

c *Celebrentur ſacrificia.*) Adhuc enim prioribus annis Pontificatus Gregorii Magni monachi ad ſacerdotii gradum non aſcendebant, ſed a presbytero per Epiſcopum in monaſterio conſtituto ſacramenta accipiebant, divinaque officia audiebant. Divus Gregorius *lib. 3. epiſt. 18.* ubi cum Mauro Abbati commendaret Eccleſiam ſancti Pancratii, præcepit ut peregrinum illuc presbyterum advocet, qui ſanctiſſimam Deo hoſtiam immolet, eumque monaſterii ſumptibus alat, his verbis: „ Ne „ remotis presbyteris, quibus Eccleſia ipſa fuerat antea com„ miſſa, vacare miniſteriis videatur; idcirco hujus tibi au„ ctoritatis tenore præcipimus, ut peregrinum illic debeas „ adhibere presbyterum, qui ſacra Miſſarum poſſit ſolemnia „ celebrare: quem tamen, & in monaſterio tuo habitare, & exinde vitæ ſubſidia habere neceſſe eſt.„ Referunt Yepes *to. 1. chron. D. Benedicti, ann. 610.* Hallierius *in vindiciis*, paſſim notavi jam *in c. intelleximus, de ætate & qualitate.*

d *Diligentiam diſciplinæ.*) Conſonat idem Gregorius *lib. 2. epiſt. 59.* ubi Epiſcopo etiam Neapolitano ita ſcribit: „ Ad prædictum locum cum poſtulaverint, ingravanter accedas, venerandæ ſolemnia dedicationis impendens, ut quoties neceſſe fuerit, a presbyteris Eccleſiæ in ſupraſcripto loco deſervientibus celebrentur ſacrificia veneranda Miſſarum, ita ut in eodem monaſterio nec fraternitas tua, nec presbyteri præter diligentiam diſciplinæ aliquid moleſtiarum inferant; aut ſi quid pro diverſorum devotione commoditatis acceſſerit, ſibi æſtiment vendicandum: ſed ſive aurum, ſive argentum, ſive prædium, ſive veſtimentum, omnibus modis conſtructio præfata poſſideat, cum ancillis Dei in eodem loco deſervientibus debeat proficere quicquid offerri ibidem contigerit.„ Temporibus enim Gregorii M. omnia monaſteria erant ſubjecta Epiſcopo, in cujus diœceſi conſtructa erant. Concilium Aurel. 3. *can. 8.* „ De his Clericorum perſonis, quæ de Civitatenſis Eccleſiæ officio, monaſteriis, vel diœceſi, vel baſilicis in quibuſcumque locis poſitis, ideſt ſive in territoriis, ſive in ipſis civitatibus, ſuſcipiuntur ordinandæ, in poteſtate ſit Epiſcopi, ſi de eo, quod ante de Eccleſia habebant, eos aliquid, aut nihil exinde habere voluerit, quia uni-

nicuique facultas ſuſcepti monaſterii, diœceſis, vel baſilicæ debet plena ratione ſufficere. *Varnenſe can. 5. ibi:* Monaſteria, tam virorum, quam puellarum, ſecundum ordinem regulariter vivant; & ſi hoc facere contempſerint, Epiſcopus, in cujus parochia eſſe videntur, hoc emendare debeat, *Arelat. ſub Carolo, can. 6.* Providendum neceſſe eſt cuicumque Epiſcopo, qualiter canonici vivere debeant, necnon & monachi, ut ſecundum ordinem canonicum, vel regularem vivere ſtudeant. *Tullenſe par. ult. c. 9. ibi:* Congregationes canonicorum, & monachorum, ac ſanctimonialium ſecundum canonicam inſtitutionem a propriis Epiſcopis ſtrenue viſitentur, & eorum Religio, & habitus exquiratur. „ Et *c. qui vere 12. 16. qu. 1.* Concilium Tolet. 10. *can. 3.* Mogunt. *can. 29. & 21.* Melden. *can. 59.* Ticinenſe 2. *can. 9.* Cabilon. *can. 15. & 65.* quorum catalogum refert Anton. Auguſt. *in epit. juris, leg. 9. tit. 60. & 61.* Et licet aliquis exiſtimaverit, Epiſcopos non omnimodam habere poteſtatem in monachos, nec poſſe de his, quæ contra regulam monaſticam committebant, cognoſcere, ſed tantum ea corrigere, in quibus citra monaſticam diſciplinam monachi peccarunt, moti auctoritate Concil. Tolet. 4. *can. 50.* ubi ita ajunt PP. „ Quapropter monemus eos, qui Ec„ cleſiis præſunt, ut ultra talia non præſumant, ſed hoc tan„ tum ſibi in monaſterio vindicet ſacerdotes, quod præci„ piunt canones, hoc eſt monachos ad converſationem ſan„ ctam promovere, & Abbates, aliaque officia conſtituere, „ atque extra regulam facta corrigere.„ Quæ verba etiam reperiuntur in canone 15. Concilii Aurelianenſis: " Abbates „ pro humilitate religionis in Epiſcoporum dignitate confi„ ſtant, & ſi quid extra regulam fecerint, ab Epiſcopis cor„ rigantur.„ Hæc tamen ſententia prorſus aliena eſt a canonum, & SS. Patrum mente, qui plenam poteſtatem Epiſcopo tribuunt in monachos, imo & diſciplinæ monaſticæ correctionem, *c. monaſteria, 18. qu. 2.* Gregorius Magnus *lib. 7. epiſt. 65.* " Epiſcopus monachorum vitam competenti, regularique debet moderamine diſponere, qui pro commiſſis „ eorum animabus compellitur reddere rationem. „ Et *lib. „ 3. legum Longobard. tit. 3.* ita cavetur: „ Et de monaſteriis, „ quæ infra eorum parochiam ſunt, vigilanter curent, ut „ canonici ſecundum canones, regulares ſecundum regulam „ vivant; & ubi aliter quam ordo popoſcerit, invenerint, „ emendare faciant; & ſi emendare nequiverint, nobis nun„ cietur.„ Probat Boſquetus *ad Innocent. III. leg 2. epiſt. 7.* Nec contrariæ ſententiæ favent verba illa Concilii Tolet. *Extra regulam*; nam idem ſignificant, ac contra regulam, ut apud Arbitrum *in ſatyr. Dii, Deaque, quam male eſt extra legem viventibus! quicquid meruerunt, ſemper expectant.* Sed quia Epiſcopi dum monaſteria diſciplinæ cauſa viſitabant, poteſtate ſibi conceſſa abutebantur, plerumque quæ propria erant monaſterii ab eo auferentes; ideo variis Eccleſiæ canonibus cautum fuit, ne Epiſcopi inquietare, aut moleſtare monachos aliquo modo intenderent, *c. 1. 18. q. 2.* Concilium Turon. 2. *can. 7.* " Epiſcopus nec Abbatem, nec Archipresbyterum ſine omnium ſuorum compresbyterorum conſenſu de „ loco ſuo præſumat ejicere. *Concilium Anglicanum can. 3.* Ut „ quæ monaſteriis Deo conſecrata ſunt, nulli Epiſcoporum „ liceat ea in aliquo inquietare, nec quidquam de eorum „ rebus violenter extrahere.„ Refert Antonius Auguſt. *in epit. juris, lib. 9. tit. 61.* ideo Gregorius in præſenti, & in epiſtola antecedenti jubet Neapolit. Epiſcopo, ut monaſterium noviter conſtructum dedicet, & ibi presbyteros ad divina officia celebranda conſtituat. Inhibet tamen illi, ne extra diligentiam diſciplinæ in ipſo monaſterio alia vindicet, præcipue ne a fidelibus oblata auferre præſumat. De exemptione monachorum ab Epiſcoporum juriſdictione, late egimus *in cap. grave, de offic. ordin.* ex quo commentario præſens petendum eſt.

C A P U T II.

Ex Concilio a *Lateran.*

MOnachi non *b* pretio recipiantur in monaſterio, nec peculium permittantur habere; non *c* ſinguli per villas, & oppida, ſive per quaſeumque *d* parochiales ponantur Eccleſias, ſed in majori conventu, aut cum aliquibus fratribus *e* maneant: nec ſoli inter ſæculares homines ſpiritualium hoſtium conflictum expectent, Salomone dicente: Veh ſoli, quia ſi ceciderit, non eſt qui ſublevet eum: ſi quis autem exactus pro ſua receptione aliquid dederit, ad ſacros Ordines non aſcendat. Is vero qui eum receperit, officii ſui ſuſpenſione multetur. Qui vero peculium habuerit, niſi ab Abbate fuerit ei pro injuncta adminiſtratione permiſſum, a communione removeatur altaris; & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, & digne non pœnituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres accipiat ſepulturam; quod etiam de univerſis Religioſis præcipimus obſervari. Abbas autem, qui diligenter iſta non caverit, officii ſui jacturam ſe noverit incurſurum. *f* Prioratus quoque, ſeu *g* obedientiæ pretii nulli tradantur, alioquin dantes, & accipientes a miniſterio fiant eccleſiaſtico alieni. *h* Priores autem, cum in Eccleſiis conventualibus fuerint conſtituti, niſi pro manifeſta cauſa, & rationabili non *i* mutentur, videlicet ſi *k* dilapidatores fuerint, ſi incontinenter vixerint, aut tale aliquid egerint, pro quo amovendi merito videantur; aut ſi etiam pro neceſſitate majoris officii de conſilio fratrum fuerint tranſferendi.

NOTÆ.

1 a *Lateranen.*) Generali videlicet, celebrato ſub Alexandro III. *can. 3.* ut etiam habetur *in ca. 2. hoc tit. in 1. collection.* & citatur textus hic *in cap. 3. & 4. de capell. monachor.*

b *Pretio recipiatur.*) Hanc priorem partem exponemus *in c. 19. de simon.*

c *Nec ſinguli.*) Monachi in duplici ſunt genere. Alii ſimul in monaſteriis degunt, qui ideo ſynoditæ, ſeu cœnobitæ appellantur, *l. additos, Cod. de Epiſcop. aud. l. 57. Cod. Theodoſ. de appell.* quibus unum dormitorium, refectoriumque idem: alii ſeorſim agunt, & ſoli ſunt, qui & Eremitæ dicuntur, *Novel. 5. Juſtin. cap. 3.* qui in ſylveſtribus antris mancipati ſunt, ut in ſolitudine impenſius ſanctitati vacent, *l. quidam 26. Cod. de Decur.* de quibus egi *in c. 2. de reſtam.*

2 d *Parochiales.*) Olim enim poſtquam monachi ſacris Ordinibus initiari cœperunt, non ſolum in propriis monaſteriis divina officia celebrabant, & ſacramenta fratribus adminiſtrabant, verum & parochialibus Eccleſiis præficiebantur, ut etiam parochianis laicis ſacramenta adminiſtrarent, *c. in parochia 16. q. 1.* Concilium Agath. *can. 27.* Pictaviense *can. 5.* Pelagius Papa *c. 2. 3. & 24.* Carnotenſis *epiſt. 69.* ibi: *Si qui ergo ſunt in collegio veſtro viri prudentes, & maturi, & igne tentatorium examinati, quibus hoc onus imponi velitis; eos deducite ante præſentiam Epiſcopi, ut ab eo curam animarum ſuſcipiant.* Noravit Boſquetus *ad Innocentium III. lib. 1. epiſt. 7.* Sed cum inde daretur occaſio divagationis, & diſciplina monaſtica corrueret, ſtatutum fuit, ne extra proprium monaſterium monachi habitarent, *c. nullus 14. 18. q. 2. c. monachum 3. 20. q. 4.* Concilium Tolet. 7. *can. 5.* Imo & in ipſis Eccleſiis monaſterio ſubjectis, non monachus, ſed clericus inſtituatur, *c. 1. de capel. monach.* Urbanus II. in Concilio Claromont. ibi: „ Statuimus, ne in parochialibus Eccleſiis, quas tenent, „ abſque Epiſcoporum conſilio presbyteros collocent, ſed „ Epiſcopi parochiæ curam cum Abbatum conſenſu ſacerdo„ ti committant.„ Dicemus *in d. c. 1.*

3 e *Fratribus maneant.*) Conſonant textus *in c. ad audientiam, c. ex parte, de capel. monach.* Clement. *Ne in agro, §. ad hæc, hoc tit.* quæ conſtitutio magna affertur ratione; nam monachus ſolus, teſte D. Thoma relato a Cornelio a Lapide *in c. 4. Exodi*, dæmon ſolitarius eſt, & auctore Seneca *ep. 25.* omnia mala nobis ſolitudo perſuadet: ac magna pars peccatorum tollitur, ſi peccaturis teſtis aſſiſtat. Unde Juſtinianus *in novel. 133.* monachos ſine teſtibus vivere ſcelus exiſtimat: & Thomas Cantiprat. *lib. 2. c. 11.* ait: „ Quam vera ſit hæc ſententia, Veh ſoli, ego novi, qui triginta annis vice Epi„ ſcopi in diverſis provinciis egi, qui in hoc articulo, quod „ religioſi ſoli vadant, vel ſoli maneant in curiis, horrenda „ mala, horrenda ſcandala, horrendaque pericula frequenter „ audivi, quæ nunquam ſuſtinuiſſent adjuncto ſocio, vel ſe„ ciſſent.„ Proſequitur Landmet. *in comment. ad reg. D. Auguſtini, c. 4. n. 25.*

f *Prioratus.*) Prioratus ſunt cellæ monachorum extra monaſterium, ſeu membra principalis monaſterii, ubi pauci monachi a reliquis ſeparati in una domo vitam agunt: inſtituti fuerunt, ut diſciplina ſeverior, & ſtrictior, quæ in vita communi monaſterii profiteri, & ſervari non poterat, imo nec conveniens erat, a paucis ſevertoris diſciplinæ, & vitæ amatoribus ibi ſervaretur, ut refert Yepes *to. 2. chron. D. Benedicti, anno Chriſti 676. fol. 315.* ad minus autem debebant ſex monachi ibi reſidere. Concilium Aquiſgr. *can. 44.* ibi: *Ut Abbatibus licent habere cellas, in quibus aut monachi ſint, aut canonici; & Abbas provideat, ne minus de monachis ibi habitare permittat, quam ſex.* Dicta Clementina *Ne in agro, hoc tit.* & Gregorius IX. in bulla ad Cluniac. & Nicolaus IV. ita ſtatuerunt: *Ne in prioratu aliquo unus ſolus monachus commoretur; ſed et, qui ſolus eſt, unus, vel plures ſocii monachi adjungantur, ſi loci ſuppeditant facultates, aliquin monachus revocetur ad clauſtrum,* Benedictus XII. *in Benedict. c. 25. ibi:* „ Monachi autem in prioratibus, ſeu adminiſtrationibus cum dictis prioribus, ſeu „ adminiſtratoribus ſimul ſint, & canonicas horas dicant, & „ in Miſſis celebrandis ſuas hebdomadas ordinate, ac tractim, „ non ſyncopando, humiliter, & devote, & horis competen„ tibus, & cum nota, ubi fuerint tres, vel quatuor, ſeu plu„ res, fuere teneantur.„ Unde D. Bernardus *epiſt. 253.* commendat Abbatem Guarrinum, eo quod ſynagogas ſathanæ, ideſt cellulas extra cœnobium, in quibus tres, vel quatuor fratres ſine ordine, ſine diſciplina habitare ſolent, deſtrueret. Et Turriſcremata *tr. 13. in regulam D. Benedicti*, ait in paucis prio-